

Tutkintaselostus

A 2/1999 Y
OSA III

Turvallisuustilanne vanhusten asumisessa ja suositukset sen parantamiseksi

Tämä tutkintaselostus on tehty turvallisuuden parantamiseksi ja uusien onnettomuuksien ennalta ehkäisemiseksi. Tässä ei käsitellä onnettomuudesta mahdollisesti johtuvaa vastuuta tai vahingonkorvausvelvollisuutta. Tutkintaselostuksen käyttämistä muuhun tarkoitukseen kuin turvallisuuden parantamiseen on vältettävä.

SISÄLLYSLUETTELO

1	ALKULAUSE	1
2	VANHUSTEN ASUMISEN MUODOT	3
3	VANHUSTEN ASUMISEN PALOTURVALLISUUDEN KESKEISET VAATIMUKSET JA PALOVAHINKOTILASTOJA	7
3.1	Tulipalon vaarallisuus	7
3.2	Paloturvallisuuden edellyttämät vaatimukset asukkaiden/potilaiden toimintakyvylle tai ulkopuoliselle avulle	8
3.2.1	Omatoiminen pelastautuminen	8
3.2.2	Asukkaiden pelastaminen henkilökunnan ja palokunnan toimesta	8
3.2.3	Olosuhteiden palauttaminen turvallisiksi	11
3.3	Palovahinkotilastojen tarkastelua	11
3.4	Vanhusten asumisen paloturvallisuudessa havaittu järjestelmällinen virhe	12
4	OMATOIMINEN VARAUTUMINEN TULIPALOIHIIN	15
5	PELASTUSTOIMEN OSUUS VANHUSTEN ASUMISEN PALOTURVALLISUUDESSA	17
5.1	Palotarkastustoiminta vanhusten asumisessa	17
5.2	Pelastustoiminta vanhusten asumisessa	17
6	VANHUKSILLE TARKOITETTUIEN ASUINRAKENNUSTEN, PALVELUTALOJEN JA HOITOLAITOSTEN RAKENTEELLINEN PALOTURVALLISUUS	19
7	SUOSITUKSET	21
7.1	Rakenteellinen paloturvallisuus uudisrakentamisessa ja korjausrakentamisessa	21
7.2	Käytössä olevien kohteiden paloturvallisuus	22
7.3	Pelastustoimen järjestelyt	23

LIITTEET

Liite 1. Lausunnot

1 ALKULAUSE

Vuodenvaihteen 1999 - 2000 ympärille ajoittunut, vanhusten palvelutaloissa ja vastavissa sattunut tulipalojen ja palonalkujen sarja paljasti huomattavan riskien kasauman. Asukaskunnan alentunut toimintakyky synnyttää palojen syttymisriskejä. Palon syyttyä sama alentunut toimintakyky heikentää asukkaiden mahdollisuuksia pelastautua. Vanhusten asumisen turvallisuustilannetta arvioitaessa ei kuitenkaan voida rajoittaa palveluasumisen tai laitoshoitoon. Merkittävä osa vanhusväestöstä asuu alkuperäisissä kodeissaan, joissa he ovat asuneet vielä työelämässä ollessaan ja muuna aktiiviaikanaan.

Mahdollisimman pitkään kotona asumista pidetään tämän päivän sosiaalipoliittisessa keskustelussa ihanteena. Käsitukseen on helppo yhtyä. Silti ei sovi unohtaa, että monien kodeissaan asuvien vanhusten toimintakyky on yhtä rajoittunut kuin palveluasumiseen tai laitoshoitoon siirtyneillä. Asumisturvallisuuden parantamiseen tähtäävät toimenpiteet on kohdistettava tasapuolisesti kaikkiin vanhuksiin asumismuodosta riippumatta.

2 VANHUSTEN ASUMISEN MUODOT

Suomessa on noin 775 000 (2001) yli 65-vuotiasta. Heidän osuutensa väestöstä vaihtelee kunnittain 5 prosentista 30 prosenttiin. Ikääntyneen väestön määrä alkaa kasvaa vuodesta 2005 ja seuraavan kolmenkymmenen vuoden aikana ikäihmisten osuus väestöstä lähes kaksinkertaistuu.

lääkkäät ihmiset asuvat joko kotona tavanomaisessa asunnossa tai erityisesti heille tarkoitettussa palveluasunnossa taikka ovat laitoshoidossa.

Suomen vanhuspolitiikan tavoitteena on, että mahdollisimman moni ikääntynyt voi elää itsenäisesti omassa kodissaan ja tutussa asuin- ja sosiaalisessa ympäristössä. Kotona asumista tuetaan sosiaali- ja terveystaloudilla.

Kotona asuvien vanhusten asunnot sijaitsevat yleensä tavanomaisissa asuinrakennuksissa muiden rakennusten ja asuntojen joukossa pientaloissa, rivitaloissa tai kerrostaloissa. Jonkin verran on rakennettu erityisesti ikääntyneille ihmisille tarkoitettuja ns. senioritaloja, joihin pääsemisen ehtona on ikäraja. Nämä asunnot ovat yleensä kuntien tai muiden vuokranantajien omistamia vuokra-asuntoja, mutta nykyisin senioriasuntoja on rakennettu myös omistusasuntoina.

Maaseudulla vanhuksille on tarjottu vuokra-asuntoja (senioriasuntoja) yleensä kuntakeskukseen rakennetuista rivitaloista. Vanhukset ovat muuttaneet haja-asutusalueelta kirkonkylään omaan tai vuokra-asuntoon. Kaupungeissa nämä asunnot sijaitsevat sekä rivitaloissa että kerrostaloissa.

Ikääntyneille tarkoitettut asuinrakennukset alkoivat yleistyä 1970-luvulla. Aluksi asukkaat pystyivät melko hyvin itsenäiseen asumiseen. Myöhemmin asukkaiden kunto on näissä asunnoissa yleisesti huonontunut ja asukkaat tarvitsevat yhä enemmän kotihoidon (=kotipalvelu ja kotisairaanhoidon) palveluja. Usein näihin rakennuksiin tai niiden läheisyyteen on myöhemmin perustettu kotihoidon palvelupisteitä lisääntyneen avuntarpeen tyydyttämiseksi ja rakennuksen nimikin on saatettu muuttua palvelutaloksi. Nykyään monet näistä asuinrakennuksista eivät eroakaan toiminnaltaan varsinaisista vanhusten palvelutaloista, joiden rakentaminen alkoi yleistyä 1990-luvulla.

Vanhusten palveluasuminen jaetaan yhteiskunnan taloudellisesti tukeman, asukkaalle annettavan avun ja hoidon perusteella eri tasoihin. Palveluasumisessa asukas saa yleensä päivittäistä tukea, apua ja palveluja itsenäisen asumisen mahdollistamiseksi. Asukkaalla on itsenäinen asunto palvelutalossa. Talossa on päivisin kodinpalvelu- ja kotisairaanhoidohenkilöstöä. Nämä palvelut voivat tulla myös talon ulkopuolelta esimerkiksi kunnan palvelukeskuksesta.

Tehostetussa palveluasumisessa asukas saa ympärivuorokautista hoivaa, apua ja palveluja. Tehostettuun palveluasumiseen kuuluu aina yövalvonta eli talossa on henkilöstöä myös yöaikaan tai ainakin tehokas varuillaolojärjestelmä. Eräät tehostetun palvelu-

asumisen yksiköt käyttävät nimessään sanaa "vanhainkoti" olematta kuitenkaan hoitolaitoksia.

Palvelutalojen ryhmäasunnoissa tapahtuva tehostettu palveluasuminen vastaa lähinnä laitoshoidtoa. Nämä yksiköt on tarkoitettu yleensä vaikeasti dementoituneille ja niissä henkilöstöä on ympäri vuorokauden. Tätä asumismuotoa kutsutaan myös laitoshoidtoa korvaavaksi palveluasumiseksi.

Palvelutaloissa asukkaat sisustavat ja kalustavat asuntonsa itse. Muutto palveluasuntoon merkitsee yleensä pienempään asuntoon muuttamista. Tästä syystä asuntojen kalustuksesta ja sisustuksesta muodostuva palokuorma on vähintään tavanomaisen asunnon luokkaa. Kalusteiden ja sisusteiden paloturvallisuuteen ei myöskään ole yleensä kiinnitetty erityistä huomiota.

Palvelutalojen toiminta luokitellaan avopalveluksi. Tämä vaikuttaa merkittävästi myös toiminnan rahoitusjärjestelyihin. Palveluasuminen onkin kehittynyt monissa tapauksissa "kevennetyksi laitoshoidoksi", joka voidaan toteuttaa varsinaista laitoshoidtoa taloudellisemmin muun muassa vähemmän henkilökunnan takia.

Vanhusten laitoshoidon yksiköitä ovat vanhainkodit ja sairaaloiden pitkäaikaisosastot.

Vanhainkodit ovat sairaalatyyppejä. Asukkaat asuvat yleensä yhden tai kahden hengen huoneissa. He ovat pääosin jatkuvaa apua tarvitsevia ja osittain jopa vuoteeseen sidottuja. Monet yksiköt, jotka ovat muodollisesti vanhainkoteja, vastaavat palvelutasoltaan ja potilasainekseltaan sairaaloiden pitkäaikaisosastoja.

Sairaaloiden pitkäaikaisosastoilla on normaalin sairaalakäytännön mukaisesti henkilöstöä ympäri vuorokauden. Potilaat ovat yleensä vielä huonokuntoisempia kuin vanhainkodeissa.

Kotona asuu yli 700 000 yli 65-vuotiasta. Heistä on kotihoidon piirissä noin 55 000 (1997). Palveluasunnoissa asuu noin 20 500 (1999) ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa on noin 40 000 vanhusta (1998). Edellisen kymmenen vuoden aikana palveluasunnoissa asuminen lisääntyi selvästi (173 %) ja kotihoito sekä laitoshoidto vähentyi. Vanhusten pitkäaikainen erikoissairaanhoito on lähes kokonaan loppunut. Se on siirtynyt perustason laitoksiin ja ympäri vuorokauden henkilökuntaa omaaviin palvelutaloihin.

Valtaosa vanhuksista asuu kotona ilman yhteiskunnan tarjoamia palveluita. Osalla heistä terveys ja toimintakyky on heikentynyt siinä määrin, että he selviävät vain sukulaisten, ystävien, naapureiden tai jonkun muun avulla. Yhteiskunnan tarjoamien palvelujen piiriin pääsevät vain huonokuntoisimmat.

Yksittäisen vanhuksen asumismuoto ei aina vastaa hänelle parhaiten soveltuvaa asumis- tai hoitomuotoa. Muutokset vanhuksen terveydessä ja toimintakyvyssä tapahtuvat usein nopeasti. Ennen tai myöhemmin lähes jokaisen vanhuksen kunto heikkenee ja itsenäinen selviytyminen huononee. Asumis- tai hoitomuotoa ei voida tai haluta yleensä vaihtaa samassa tahdissa. Sen määrittää yleensä asukkaan tai hänen omaistensa

aloitteellisuus. Näin ollen kotona ja palvelutaloissa asuu myös huonokuntoisia vanhuk-
sia.

Yhteiskunta kannustaa palvelutarjonnallaan vanhuksia asumaan kotonaan mahdolli-
simman pitkään. Seuraukset tästä ovat pääosin positiivisia ja kannatettavia. Osa seura-
uksista, kuten turvallisuuden ylläpito eri muodoissaan, aiheuttaa kuitenkin uusia ongel-
mia. Siksi olisikin perusteltua edellyttää yhteiskunnan huolehtivan myös pidentyneen
kotona asumisen aiheuttamista ongelmista, kuten heikentyneestä paloturvallisuudesta
asumismuodosta riippumatta.

Sosiaali- ja terveysviranomaisten ja pelastusviranomaisten yhteistyö vanhusten asumis-
ja palvelumuotojen kehittämisessä on ollut sekä valtakunnallisesti että paikallisesti vä-
häistä tai se on puuttunut kokonaan. Tämä on osaltaan johtanut siihen, että paloturvalli-
suus on jäänyt liian vähälle huomiolle tässä kehityksessä.

3 VANHUSTEN ASUMISEN PALOTURVALLISUUDEN KESKEISET VAATIMUKSET JA PALOVAHINKOTILASTOJA

Paloturvallisuus muodostuu kokonaisuudesta, jonka osatekijöitä ovat kohteen rakenteellinen paloturvallisuus, siellä harjoitettavan toiminnan paloturvallisuus sekä palokunnan pelastus- ja sammutustoiminta. Vanhusten asumisen paloturvallisuutta arvioitaessa pitää kaikkia näitä osatekijöitä tarkastella yhdessä.

Euroopan yhteisöjen neuvoston rakennustuotedirektiivin (89/106/ETY) mukaan jäsenvaltioiden velvollisuutena on huolehtia, että talon-, maan- ja vesirakentaminen niiden alueilla suunnitellaan ja toteutetaan siten, että henkilöille, kotieläimille tai omaisuudelle ei aiheudu vaaraa ja että rakennuskohde täyttää muutenkin yleisen hyvinvoinnin kannalta olennaiset vaatimukset. Seuraava viisikohtainen paloturvallisuusvaatimus sisältyy rakennustuotedirektiivin liitteeseen 1 ja se on kirjattu maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999) ja -asetukseen (895/1999) sekä Suomen rakentamismääräyskokoelman osan E1, Rakennusten paloturvallisuus, kohtaan 1.2.

Rakennuksen ja muun rakennuskohteen olennaisista vaatimuksista on voimassa, mitä rakennuslaissa tai sen nojalla taikka muutoin on erikseen säädetty tai määrätty. Paloturvallisuuden kannalta tämä erityisesti tarkoittaa, että

- rakennuksen kantavien rakenteiden tulee palon sattuessa oletettavasti kestää tietyn vähimmäisajan;
- palon ja savun kehittymisen ja leviämisen rakennuksessa tulee olla rajoitettu;
- palon leviämisen viereisiin rakennuksiin tulee olla rajoitettu;
- henkilöiden tulee palon sattuessa voida poistua rakennuksesta tai heidät on voitava pelastaa muilla keinoilla;
- pelastushenkilöstön turvallisuus tulee ottaa huomioon.

Edellä esitetyt paloturvallisuuden vaatimukset edellyttävät yksiselitteisesti, että jokaisen henkilön turvallisuus on taattava riippumatta hänen omista mahdollisuuksistaan pelastautua. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia paloturvallisuudelle silloin, kun rakennuksessa asuu tai oleskelee henkilöitä, joiden havainto- ja/tai ymmärryskyky taikka liikuntakyky on alentunut tai puuttuu kokonaan. Vanhenemiseen liittyy usein tällaisia toimintakyvyn muutoksia.

3.1 Tulipalon vaarallisuus

Vaarallisin tilanne vanhusten asumisessa on omassa asunnossa/potilashuoneessa syttyvä huoneistopalo tai hoito-osastossa syttyvä tulipalo.

Huoneistopalo kehittyy yleensä hyvin nopeasti. Palon kehittymisnopeus riippuu pääasiassa palon syttymistavasta, syttymiskohteen lähellä ja muualla huoneessa olevan palokuorman laadusta ja määrästä sekä huoneen koosta. Palon syttymisestä jo 2 - 3 minuutin kuluttua olosuhteet asuinhuoneessa voivat olla savukaasujen ja kuumuuden takia hengenvaaralliset. Edellä kuvattu palon kehittymisnopeus on mahdollista jo suhteellisen

pienellä palokuormalla. Palveluasuntojen kalustuksesta ja sisustuksesta johtuen palon kehittymisnopeus näissä asunnoissa on vähintään tavanomaisen huoneistopalon luokkaa.

Vanhusten palvelutalot on rakenteellisen paloturvallisuuden osalta tulkittu yleensä asuinrakennuksiksi. Asukkaan paloturvallisuus on taattu paloturvallisuusmääräysten mukaisesti rakennetussa asuinrakennuksessa sillä edellytyksellä, että asukas pystyy itse poistumaan tulipalon sattuessa riittävän nopeasti turvaan. Tällöin asuntokohtainen palovaroitin auttaa asukasta havaitsemaan palon nopeasti ja asukkaalla on aikaa 2 -3 minuuttia pelastautua asunnosta.

3.2 Paloturvallisuuden edellyttämät vaatimukset asukkaiden/potilaiden toimintakyvylle tai ulkopuoliselle avulle

Asukkaiden toimintakykyä ja hoitoisuutta mittaamaan on kehitetty erilaisia mittareita (RAVA, Barthel-indeksi, MMSE-testi jne). Näiden mittareiden avulla voidaan arvioida muun muassa erilaisten asumismuotojen sopivuutta ja vanhuksille tarjottavien palvelujen ja hoitohenkilökunnan määrän tarvetta. Nämä mittarit kuvaavat kuitenkin huonosti niitä asukkaan toimintakyvylle asetettavia vaatimuksia, joita hänen tulipalosta selviämisensä edellyttää.

3.2.1 Omatoiminen pelastautuminen

Huoneistopalossa asukkaalla on palon syttymisestä 2 - 3 minuuttia aikaa pelastautua turvaan. Jotta asukas ehtisi pelastautua tässä ajassa, pitää hänen havaita palo nopeasti ja toimia sen jälkeen ripeästi. Mikäli asukkaan havaintokyky, ymmärryskyky tai liikuntakyky on heikentynyt tai puuttuu kokonaan, on hänellä erittäin huonot mahdollisuudet pelastautua huoneistopalosta. Pelastautuminen edellyttää niin ripeää ja määrätietoista toimintaa, että vähäinenkin toimintakyvyn aleneminen vähentää merkittävästi asukkaan mahdollisuuksia pelastautua itse. Yöaikana syttyvä tulipalo on kriittisin, koska silloin vuoteesta nouseminen ja jalkeille pääsy vaativat monilta paljon aikaa ja lisäksi vanhusten toimintakyky saattaa muutoinkin olla päiväaikaa heikompi lääkityksen, väsymyksen ja muiden syiden takia. Mikäli asukas ei itse pysty huolehtimaan paloturvallisuudestaan ympäri vuorokauden, pitää turvallisuus hoitaa muilla keinoilla.

3.2.2 Asukkaiden pelastaminen henkilökunnan ja palokunnan toimesta

Mikäli asukkaat ovat autettavia, heidän paloturvallisuudestaan voidaan huolehtia riittävän nopeasti toimivien auttajien avulla. Asuin-/hoituhuoneessa syttyneessä palossa huoneen asukkaat pitää pystyä pelastamaan 2 - 3 minuutissa palon syttymisestä. Hoitolaitostyyppisissä rakennuksissa koko osasto pitää evakuoida enintään 15 minuutissa.

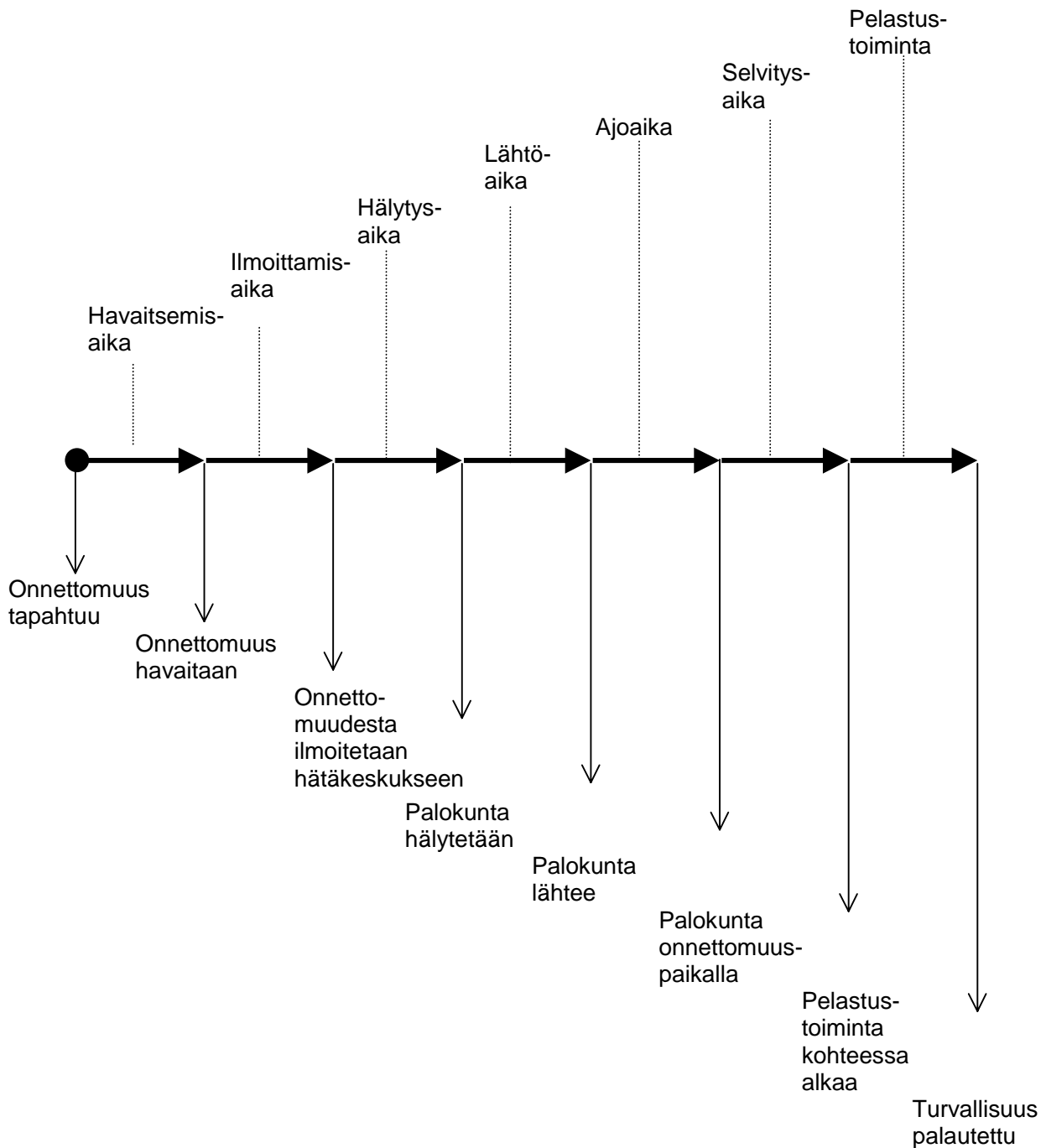
Ulkopuolisten auttajien avulla tapahtuva asukkaiden pelastaminen edellyttää aina nopeaa palon havaitsemista ja auttajille välitettävää paloilmoitusta. Tämä edellyttää tehokasta automaattista paloilmoitinta, josta hälytys välittyy suoraan sekä hoitohenkilökunnalle että pelastuslaitokselle.

Tulipalotilanteessa tarvittavien auttajien määrän mitoittamiseksi ei ole olemassa menetelmiä. Käytännön kokemusten perusteella täysin autettavan asukkaan pelastaminen edellyttää yleensä olosuhteista riippuen yhdestä kahteen auttajaa. Tulipalotilanteessa yhden asukkaan pelastamiseen kuluva aika vaihtelee kohteen olosuhteiden, muun muassa asukkaan avuntarpeen, evakuoitavan matkan ja rakennuksen kerrosluvun mukaan. Yleensä yhden asukkaan pelastamiseen kuuluu hyvissä olosuhteissa 5 - 15 minuuttia. Olosuhteiden huononeminen, esimerkiksi tungos, valaistuksen puuttuminen ja savun leviäminen tiloihin, hidastaa pelastamista oleellisesti. Esimerkiksi Maaningan vanhustentalon tulipalossa kaikkien asukkaiden evakuointiin kului yhteensä noin 20 henkilötyötuntia. Käsitukset asukkaiden omista pelastautumismahdollisuuksista sekä henkilökunnan ja palokunnan suorittaman pelastamisen nopeudesta ovat yleisesti olleet perusteettoman optimistisia.

Ulkopuolisesta päivystyspisteestä tulevat palvelut ovat tulipalotilanteessa lähes aina liian hitaita mikäli asukas ei itse pääse turvaan riittävän nopeasti. Turvapuhelin- ja vastaavien hälytysjärjestelmien viiveiden takia niiden hälyttämä apu ei ehdi paikalle paloturvallisuuden vaatimassa 2 - 3 minuutissa. Tällainen hälytysjärjestelmä soveltuu vain sellaisen avun hälyttämiseen, jossa hälytysjärjestelmän avulla saatavan avun nopeus on riittävä palvelun edellyttämään vasteaikaan verrattuna.

Palokunnan osuus pelastustoiminnassa tulee huomioida todellisen toimintavalmiuden mukaisesti. Palokunnan toimintavalmius muodostuu käytettävissä olevasta miesvahvuudesta ja toimintavalmiusajasta. Toimintavalmiusaika muodostuu palon havaitsemisajasta (riippuen havaitsemistavasta, esimerkiksi savuilmaisimilla noin 1 min.), ilmoitusajasta (automaattilaitteistoilla 0 min, muilla menetelmillä, esimerkiksi puhelimella, enemmän), ilmoituksen käsittelyajasta (60 - 90 sekuntia), lähtöajasta (vakinaisella palokunnalla 60 sekuntia, sopimuspalokunnilla sopimuksen mukaan, yleensä 5 - 10 minuuttia), ajoajasta (ajomatka ja -olosuhteet vaikuttavat, nyrkkisääntö on 1 minuutti/km) ja selvitysajasta (onnettomuuspaikalle saapumisesta pelastustoiminnan käynnistymiseen asukkaan asunnossa). Vakinaisen palokunnan todellinen toimintavalmiusaika on parhaimmillaan naapurissa sijaitsevaan kohteeseen vähintään 5 minuuttia, sopimuspalokunnalla vähintään 10 minuuttia. Kauempana sijaitseviin kohteisiin toimintavalmiusaika on vastaavasti pidempi. Omassa huoneessa syttyneen tulipalon osalta palokunta ei ehdi takaamaan asukkaan turvallisuutta. Jos palokunnan toimintavalmius kohteeseen on hyvä, ehtii se mukaan naapuriasuntojen, hoito-osaston tai vastaavan asukkaiden evakuointiin.

Kuva 1. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikakaavio.

Pelastustoiminnan tehokkuus riippuu toiminnan aloittamisnopeuden lisäksi palokunnan henkilöstön kokonaisvahvuudesta. Se saapuu onnettomuuspaikalle yleensä useassa erässä, joilla on eri toimintavalmiusaika.

Jotta auttajat pystyisivät hoitamaan pelastamisen, edellytetään, että välittömästi on käytettävissä useita pelastajia kohteen henkilökunnasta. Henkilökuntaa pitää turvalli-

suussyistä olla riittävästi paikalla ympäri vuorokauden, myös yöaikana. Vakavimmat tulipalot syttyvät usein yöaikana, jolloin hoidon ja muun avun ja siten henkilökunnan tarve on päiväaikaan vähäisempi. Sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen kuntaliiton julkaiseman ikäihmisten hoitoa ja palveluja koskevan laatusuosituksen esittämä laitoshoidon hoitotehtäviä suorittavan henkilöstön määrän mitoitus-esimerkin mukainen henkilöstömäärä yövuorossa ei riitä takaamaan asukkaiden turvallisuutta tulipalotilanteessa.

3.2.3 Olosuhteiden palauttaminen turvallisiksi

Mikäli asukkaan oma toimintakyky ei riitä tulipalosta pelastautumiseen eikä ulkopuolinen apu ole riittävän nopeaa, on kolmas vaihtoehto syttyneen huoneen/tilan olosuhteiden palauttaminen turvallisiksi ennen kuin ne muodostuvat hengenvaarallisiksi. Tällöin pitää vaikuttaa suoraan tulipaloon. Tämä on mahdollista varustamalla kohde tarkoitukseen sopivalla automaattisella sammutuslaitteistolla¹.

Automaattinen sammutuslaitteisto valvoo henkilökunnasta riippumatta suojattua rakennusta ja tulipalon syttyttyä se havaitsee palon, aloittaa sammuttamisen ja tekee siitä paloilmoituksen hätäkeskukseen ja henkilökunnalle lähes samanaikaisesti. Tällöin pelastustoiminnan toimintavalmiusaika palon syttymisestä sammuttamisen aloittamiseen muodostuu yksin automaattisen sammutuslaitteiston reagointiajasta, joka on nykyaikaisilla, tarkoitukseen sopivilla suuttimilla hyvin lyhyt.

Sprinklerilaitteistojen soveltuvuutta henkilöturvallisuuden suojelemiseen on aiemmin epäilty. Asuntoihin, palvelutaloihin ja hoitolaitoksiin soveltuvia automaattisia sammutuslaitteistoja on kuitenkin kehitetty viimeisten 25 vuoden aikana merkittävästi ja niitä on otettu käyttöön monissa maissa. Käyttökokemukset ovat olleet erittäin rohkaisevia. Vakavia henkilövahinkoja ei ole sattunut ja omaisuusvahingot ovat pienentyneet merkittävästi.

3.3 Palovahinkotilastojen tarkastelua

Vanhusväestö on palovahinkotilastoissa palokuolemien ja vakavien loukkaantumisten osalta selvästi yliedustettu. Useiden muun muassa Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Englannissa tehtyjen tutkimusten mukaan ikääntyminen lisää kiistattomasti palokuoleman todennäköisyyttä. Näiden tutkimusten ja tilastojen mukaan iäkkäiden ihmisten todennäköisyys menehtyä tulipalossa on ollut jopa yli 10-kertainen 18 - 25 vuotiaisiin verrattuna.

¹ Tarkoitukseen sopivalla automaattisella sammutuslaitteistolla (sprinklauksella) tarkoitetaan tässä sellaista sisäasiainministeriön asetuksen automaattisista sammutuslaitteistoista (N:o SM-1999-967/Tu-33) mukaisesti suunniteltua, asennettua, tarkastettua, huollettua ja kunnossapidettyä sprinklerilaitteistoa, jonka tehtävänä on estää yleissyttyminen siinä huoneessa, jossa palo syttyy. Sprinklerilaitteiston tarkoituksena on parantaa asukkaiden ja potilaiden poistumismahdollisuuksia ja/tai evakuointimahdollisuuksia rakennuksesta palon syttyttyä. Tällaiselta sprinklerilaitteistolta ei edellytetä omaisuuden suojelemisen kannalta samaa merkitystä kuin varsinaiselta sprinklerilaitteistolta. Tällaisen sprinklerilaitteiston suunnittelu- ja asennusohjeista on säädetty edellä mainitun sisäasiainministeriön asetuksen 4 §:ssä. Julkaisun CEA 4001, Sprinklerilaitteistojen suunnittelu ja asentaminen, liitteessä F2 on esitetty asetuksessa säädetyt vaatimukset täyttävän sprinklerilaitteiston suunnittelu- ja asennusohjeet.

Vuonna 1999 Ruotsissa Räddningsverketin vuositilaston mukaan tulipaloissa menehtyi 110 ihmistä. Näistä yli 50 % oli yli 65-vuotiaita ja yli 30 % oli yli 80-vuotiaita. Yli 80-vuotiaan todennäköisyys menehtyä tulipalossa oli 18 kertaa suurempi kuin 18 - 25-vuotiaalla. Dramaattisin tilanne oli yli 80-vuotiaiden naisten ryhmässä. 47:stä menehtyneestä naisesta 22 (47 %) oli yli 80-vuotiaita.

Suomessa vanhusväestön suhteellinen osuus kaikista palokuolemista on vielä ollut tätä jonkin verran vähäisempi. Yhtenä syynä tähän on Suomessa muita maita selvästi suurempi keski-ikäisten miesten palokuolemien määrä.

3.4 Vanhusten asumisen paloturvallisuudessa havaittu järjestelmällinen virhe

Vanhusväestön huonoon paloturvallisuuteen on löydettävissä pääasiassa kaksi syytä. Vanhenemisen seurauksena usein asukkaan toimintakyky (havainto-, ymmärrys- ja liikuntakyky) heikkenee, jolloin hän ei pääse tulipalon syttyttyä turvaan riittävän nopeasti. Toisaalta muistin heikkeneminen, kömpelyys jne. voivat aiheuttaa tulipalon syttymisen.

Heikentynyttä toimintakykyä ei ole otettu huomioon vanhuksille tarkoitettujen rakennusten ja niissä harjoitettavan toiminnan paloturvallisuusvaatimuksia asetettaessa. Tämä järjestelmällinen virhe on keskeisin syy vanhusväestön muita selvästi huonompaan paloturvallisuuteen. Toimintakyvyn heikkenemisen seurauksena kasvaneet paloturvallisuusriskit ovat olleet havaittavissa useissa tässä tutkintaselostuksessa selostetuissa tulipaloissa. Ainakin Maaningan palvelutalo Viljamin, Helsinki-Käpylän, Ilomantsin, Anjalankosken, Hämeenlinnan ja Jyväskylän tapauksissa tulipalon syttymisessä on asukkaan toimintakyvyn rajoituksilla ollut merkitystä. Maaningan palvelutalon tulipalossa menehtyneistä viidestä asukkaasta neljällä olisi ollut aikaa poistua ulos muutaman metrin päässä olevasta ovesta mikäli heidän toimintakykynsä olisi ollut riittävä. Kaikki löytyivät sängystään eikä merkkejä pelastautumisyrityksistä ollut havaittavissa. Myös lähes kaikki pelastetut löydettiin omasta sängystään, vain muutama asukas poistui asunnostaan omin jaloin, silloinkin muiden avustamana. Hyvinkään palon uhrilla ei ollut fyysisen kuntosaa takia mahdollisuuksia poistua asunnon varatienä toimivan ikkunan kautta eteisen palaessa. Ilomantsin palon uhri oli pyörätuolissa asunnon eteisessä, mutta ei päässyt ulos turvaan.

Mikäli asukkaat/potilaat ovat autettavia, heidän turvallisuutensa takaaminen tulipalossa nykyisen tasoisella henkilökuntamäärällä ja pelastustoiminnan toimintavalmiudella edellyttää lähes aina kohteen varustamista automaattisella sammutuslaitteistolla. Tällä hetkellä vanhuksia asuu paloturvallisuuden kannalta jopa sellaisissa olosuhteissa, että heidän mahdollisuutensa selviytyä tulipalon syttyttyä ovat olemattomat tai vain hyvän onnen varassa. Tämä on selvässä ristiriidassa henkilöturvallisuudelle asetettujen vaatimuksien kanssa.

Norjassa Harstadissa 18.3.2001 sattuneen vanhusten palvelutalon tulipalon tutkintareportissa todetaan, että vain sprinklerilaitteistolla olisi voitu pelastaa palossa menehtyneiden kolmen vanhuksen henki. Palvelutalorakennus oli uusi ja varustettu nykyaikaisella paloturvallisuustekniikalla sprinklerilaitteistoa lukuun ottamatta. Tutkintareportin laativat Statens bygningstekniste etat (BE) ja Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (DBE).

Raportissa suositellaan myös olemassa olevien palvelutalojen varustamista sprinklerilaitteistolla, jotta uudet palokuolemat niissä voitaisiin estää.

4 OMATOIMINEN VARAUTUMINEN TULIPALOIHIIN

Nykyisessä pelastustoimilaissa ja sen perusteluissa painotetaan rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan vastuuta kohteen paloturvallisuudesta. Tästä syystä edellytetään turvallisuussuunnittelua. Turvallisuussuunnittelu on tehtävä kirjallisen suunnitelman muotoon erityiskohteissa, kuten sairaaloissa, vanhainkodeissa ja muissa ympäri vuorokauden käytössä olevissa hoitolaitoksissa sekä suljetuissa rangaistuslaitoksissa, joissa on yli 5 hoitopaikkaa.

Turvallisuussuunnitelmassa on pelastustoimilain mukaan selvitettävä:

- 1) vaaratilanteet ja niiden vaikutukset;
- 2) toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi ja suojautumismahdollisuudet;
- 3) suojeluhenkilöstö, sen varaaminen ja kouluttaminen sekä muun henkilöstön perehdyttäminen suunnitelmaan;
- 4) tarvittava suojelumateriaali; sekä
- 5) suunnitelma toiminnasta erilaisissa onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteissa.

Turvallisuussuunnittelu ei ole vielä yleensä kehittynyt tavoitellulle tasolle. Usein turvallisuussuunnitelma laaditaan viranomaisen vaatimuksesta. Hyvin usein se on myös jäänyt ”kuolleeksi” asiakirjaksi, joka ei ole käytännössä parantanut turvallisuutta.

Viime vuosina onkin paloturvallisuuskeskustelussa Suomessa muiden länsimaiden tapaan nähty tarpeelliseksi turvallisuussuunnittelun kehittäminen. Yhtenä kehittämismuotona on otettu käyttöön turvallisuuskulttuurin luominen. Turvallisuuskulttuurilla tarkoitetaan sitä, että turvallisuuteen suhtaudutaan vakavasti koko organisaatiossa. Turvallisuuskulttuuri muodostuu toiminnasta turvallisuuden ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi sekä niistä asenteista ja uskomuksista, jotka toimintaa ohjaavat. Sisäasiainministeriön pelastusosaston strategiassa on vuosien 2002 - 2006 osalta painotettu voimakkaasti turvallisuuskulttuurin kehittämistä.

Turvallisuuskulttuurin tunnusmerkkejä ovat, että johto on sitoutunut turvallisuusasioihin, turvallisuusasioiden hoito on organisoitu hyvin, turvallisuus on osa laadunvarmistusta ja että turvallisuuskoulutus ja -opetus on hoidettu hyvin.

Muissa pohjoismaissa on kehitetty kohteen sisäistä paloturvallisuusvalvontaa (intern kontroll, sisäinen palotarkastus) omatoimisen tulipaloihin varautumisen tehostamiseksi. Norjassa järjestelmä on kirjattu pelastuslainsäädäntöön ja muualla on toistaiseksi tyydytty vapaaehtoisin suosituksiin. Suomessa sisäisen paloturvallisuusvalvontajärjestelmän kehittämisestä on vasta ryhdytty keskustelemaan.

Vanhusten asumiseen ja hoitoon liittyvien kohteiden paloturvallisuudessa turvallisuuskulttuurin ja siihen liittyvän sisäisen paloturvallisuusvalvonnan luomisella ja kehittämisellä voidaan saada merkittäviä parannuksia näiden kohteiden turvallisuussuunnitteluun ja sitä kautta paloturvallisuuden tasoon.

5 PELASTUSTOIMEN OSUUS VANHUSTEN ASUMISEN PALOTURVALLISUUDESSA

Pelastustoimen tehtävänä on ohjata, neuvoa ja valvoa ennaltaehkäisevällä toiminnalla kaikkien kohteiden paloturvallisuuden riittävän tason saavuttamista ja säilyttämistä. Onnettomuuden sattuessa pelastustoiminnalla on keskeinen osa turvallisuuden palauttamisessa kohteeseen.

5.1 Palotarkastustoiminta vanhusten asumisessa

Palotarkastustoiminnalla valvotaan, ohjataan ja tuetaan kohteen paloturvallisuuden ylläpitoa. Pelastustoimilain ja -asetuksen mukaan erityiskohteissa, kuten sairaaloissa, vanhainkodeissa ja muissa ympäri vuorokauden käytössä olevissa hoitolaitoksissa sekä suljetuissa rangaistuslaitoksissa, joissa on yli 5 hoitopaikkaa, palotarkastus suoritetaan vähintään kerran vuodessa. Asuinrakennuksissa ja niihin henkilö- ja paloturvallisuuden kannalta rinnastettavissa kohteissa palotarkastus suoritetaan kunnan päättämin välein. Palotarkastusväli vaihtelee näissä kohteissa kunnittain 1 - 10 vuoden välillä, pääosassa kuntia palotarkastusväli on 10 vuotta tai lähellä sitä.

Kun kohteen palotarkastusväli määräytyy toiminnan käyttötavan mukaan, on vanhusten asumismuodon nimike vaikuttanut usein palotarkastusväliin enemmän kuin harjoitettavan toiminnan todellinen palo- ja henkilöturvallisuus. Jos kohde luokitellaan asuinrakennukseksi, jää se yleensä pois myös pelastuslaitoksen kohdesuunnittelusta, koulutustoiminnasta ja muista erityiskohteille suunnatuista toimenpiteistä. Vanhusten palvelutalouksissa ja erityisasunnoissa palotarkastus on suoritettu vaihtelevasti asuinrakennusten tai erityiskohteiden palotarkastuskäytännön mukaisesti.

Palotarkastustoiminnan valvonnalla, ohjauksella ja tuella on vaikutettu eri paikkakunnilla ja kuntien sisälläkin vaihtelevasti vanhusten asumismuotojen paloturvallisuuden tasoon.

Palotarkastuksen keinoilla on mahdollista vaikuttaa selvästi nykyistä enemmän näiden kohteiden paloturvallisuuteen. Kaikki vanhusasumisen rakennukset on tästä syystä luokiteltava erityiskohteiksi niiden nimikkeistä ja toimintamuodoista riippumatta.

5.2 Pelastustoiminta vanhusten asumisessa

Onnistunut pelastustoiminta yksittäisessä kohteessa edellyttää riittävän nopean toimintavalmiusajan ja riittävän henkilömäärän lisäksi tehokasta työskentelyä onnettomuuskohteessa. Tämä puolestaan edellyttää hyvää ammattitaitoa ja kohteen mahdollisten erityispiirteiden tuntemusta. Kohteen erityispiirteiden tunteminen on tärkeää pelastustoiminnan johtajalle hänen päättäessään toimintataktiikasta ja resurssien mahdollisimman tehokkaasta käytöstä ja yksittäisille pelastajille erityisen tärkeää vaikeissa olosuhteissa, kuten savusukellustehtävissä.

Kohteiden erityispiirteet huomioidaan pelastustoiminnassa kohdesuunnittelulla.

Kohdesuunnittelu muodostuu kirjallisista suunnitelmista ja käytännön harjoittelusta yhdessä kohteen oman organisaation kanssa. Kohdesuunnittelua on ohjeistettu yksityiskohtaisesti vain joidenkin erityisalojen osalta. Vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia koskevassa lainsäädännössä edellytetään laajamittaisen toiminnan osalta riittävän usein, vähintään kolmen vuoden välein, harjoituksia kohteen oman organisaation ja kunnan pelastuslaitoksen kesken suunnitelmien mukaisen pelastustoiminnan toimivuuden varmistamiseksi.

Kohdesuunnittelun taso vaihtelee paljon ja yleisesti siinä on paljon kehitettävää. Kohdesuunnittelu on lisäksi keskittynyt pääosin sammuttamisen kannalta vaativiin kohteisiin, kuten vaarallisten kemikaalien varastoihin ja käsittelypaikkoihin.

Asuinrakennuksiin ei yleensä ole kiinnitetty erityistä huomiota pelastustoiminnan kohdesuunnittelussa. Asuinrakennuksiksi luokitellut vanhusten asuinrakennukset ja palvelutalot ovat tästä syystä jääneet usein pelastustoiminnan kohdesuunnittelun ulkopuolelle.

6 VANHUKSILLE TARKOITETTujen ASUINRAKENNUSTEN, PALVELU- TALOJEN JA HOITOLAITOSTEN RAKENTEELLINEN PALOTUR- VALLISUUS

Voimassa olevien rakenteellisten paloturvallisuusmääräysten (SRakMK) E1 mukaan paloturvallisuusmääräysten täytyminen voidaan osoittaa joko määräyksissä ja ohjeissa esitetyllä tavalla (taulukkomitoitus) tai tapauskohtaisesti ottaen huomioon rakennuksen ominaisuudet ja sen käyttö. Näitä menetelmiä voidaan käyttää myös rinnan esimerkiksi savunpoiston mitoitukseen, poistumisaikalaskelmiin, erilaisten ilmaisimien ja sammuusjärjestelmien tehon osoittamiseen tai kantavien rakenteiden mitoitukseen.

Taulukkomitoituksen (E1) vaatimustaso perustuu keskeisesti rakennuksen käyttötarkoitukseen. Rakentamismääräyksissä on määritely muutama käyttötaparyhmä, jotka ovat asunnot, majoitustilat, hoitolaitokset, kokoontumis- ja liiketilat, työpaikatilat, tuotanto- ja varastotilat sekä autosuojat. Taulukkomitoituksessa jokainen suunniteltava rakennus luokitellaan johonkin näistä käyttötaparyhmistä. Käyttötaparyhmä määrää muutaman muun tekijän, kuten rakennuksen henkilömäärän, korkeuden ja kerrosalan perusteella rakennuksen palotekniset vaatimukset.

Käyttötaparyhmittely on varsin karkea. Vanhusten ja muiden erityisryhmien erilaiset asumis- ja hoitomuodot on tässä mitoitustavassa yleensä sijoitettu joko asuntojen tai hoitolaitosten käyttötaparyhmään.

Asuntojen paloturvallisuusvaatimukset on asetettu määräysten lievimpään vaatimusryhmään. Asuntojen paloturvallisuuden edellytyksenä taulukkomitoituksessa on pidettävä sitä, että asukas pystyy itse poistumaan asunnosta tulipalon syttyessä. Toisena poistumistienä asunnoissa hyväksytään varatie, jona voi toimia esimerkiksi ikkuna, jonka kautta on pääsy ulos tai rakennuksen seinällä oleville tikkaille ja sitä kautta turvaan. Varatien käyttö edellyttää asukkaalta hyvää toimintakykyä.

Taulukkomitoitus ei sinällään sovellu karkean käyttötaluokittelun takia toimintakyvyllään heikentyneiden vanhusten ja muiden erityisryhmien asuntojen paloturvallisuuden mitoitukseen. Tätä mitoitusmenetelmää on kuitenkin käytetty näiden kohteiden suunnittelussa ottamatta huomioon syntyneitä ristiriitoja.

Rakennuksen käyttö ja ominaisuudet huomioon otettava mitoitusmenetelmä (toiminnallinen palomitoitus) erityisesti poistumisturvallisuuden ja suojaustavan valinnan osalta sen sijaan soveltuu hyvin näiden kohteiden suunnitteluun, kunhan rakennuksen käyttäjien toimintakyky koko rakennuksen käytön ajan otetaan huomioon.

Rakenteelliset paloturvallisuusmääräykset ja -ohjeet eivät siten ole esteenä vanhuksille tarkoitettujen asuinrakennusten (kerrostalot ja rivitalot), palvelutalojen ja hoitolaitosten hyvälle paloturvallisuustasolle. Määräyksissä tulisi kuitenkin selkeästi ohjata poistumisturvallisuuden ja suojaustason suunnittelua näissä kohteissa toiminnallisen suunnittelun käyttöön.

Vanhusten asunnoiksi rakennettiin 1970-luvulla ja osin vielä 1980-luvun alkupuolella rivitaloja. Näitä asuinrakennuksia on edelleen lukuisia vanhusten käytössä. Monista niistä on kehittynyt palvelutalotyyppisiä vanhusten kunnan heikennyttä. Näissä rakennuksissa on pääosin yhtenäinen tai ainakin usean asunnon yhteinen ullakko tai yläpohjan ontelotila. Asunnossa syttynyt palo leviää yleensä nopeasti ullakolle ja siellä muiden asuntojen alueelle. Yleensä palo leviää ullakolle ikkunoiden rikkouduttua yleissyttymisen jälkeen. Liekit tunkeutuvat ullakolle ikkunan yläpuolelta räystäään kautta. Naapuriasunnoissa voivat olosuhteet muuttua hengenvaarallisiksi 15 - 30 minuutin kuluessa. Mikäli asukkaat eivät itse pääse tulipalon syttyä turvaan, pitää ulkopuolisten auttajien ehtiä pelastamaan asukkaat ennen tätä. Ullakon osastointi nykykäytännön mukaisesti asunnoittain hidastaa hengenvaarallisten olosuhteiden muodostumista rakennuksen muissa asunnoissa merkittävästi. Tämä antaa lisää aikaa asukkaiden pelastamiseen. Ullakon kautta leviävä palo aiheuttaa usein myös aineellisten vahinkojen moninkertaistumisen. Esimerkkeinä voidaan mainita Maaningan, Muhoksen, Oriveden ja Puolangan palot.

Laitosmaisiksi rakennetuissa palvelutaloissa on usein keskusilmanvaihto. Saman "hoito-osaston" huoneiden välisissä ilmanvaihtokanavissa ei ole palonrajoittimia. Poistoilmakanavissa on tosin usein käytetty kuristintyyppisiä palonrajoittimia, mutta tuloilmakanavissa palonrajoittimia ei ole. Samassa tasossa olevien "hoito-osastojen" ilmanvaihto on toteutettu erilliskanavilla.

Tällainen ilmanvaihtojärjestelmä mahdollistaa samassa "hoito-osastossa" savukaasujen leviämisen huoneesta toiseen ilmanvaihtokanavien kautta. Huoneistopalon yleissyttymisen jälkeen huoneen paineolosuhteet ovat sellaiset, että savukaasujen leviäminen aiheuttaa nopeasti vaaratilanteen saman "hoito-osaston" muissa huoneissa vaikka asuntoja erottavat rakenteet olisivat paloteknisesti hyvät. Eri "hoito-osastojen" välillä savukaasujen leviäminen ilmanvaihtokanavien kautta on rajoitettu.

Rivitalotyyppisissä vanhusten asuinrakennuksissa on yleensä asuntokohtainen ilmanvaihto, jolloin siitä ei aiheudu paloteknistä riskiä eri asuntojen välille.

7 SUOSITUKSET

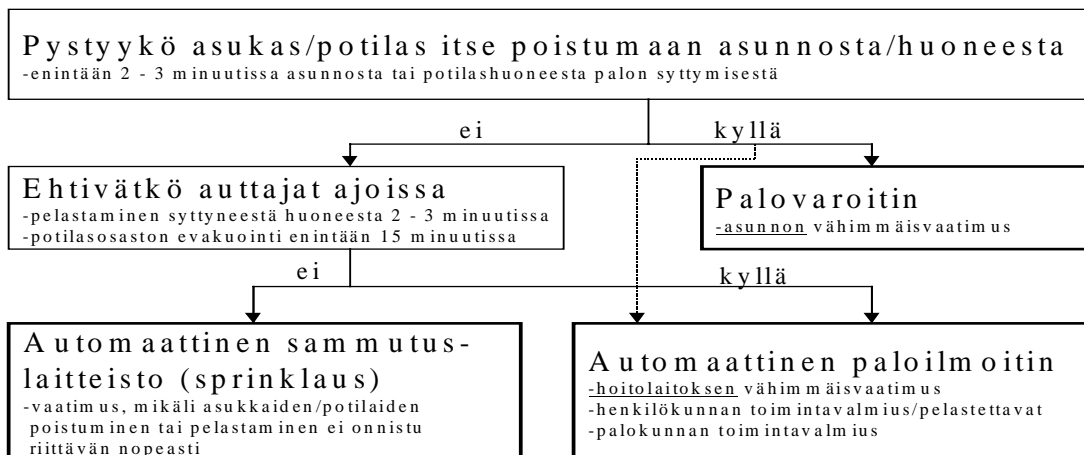
7.1 Rakenteellinen paloturvallisuus uudisrakentamisessa ja korjausrakentamisessa

Suositus 1. Henkilöturvallisuusanalyysin laatiminen

Rakentamismääräyksiä täsmennetään siten, että:

Kohteista, joissa henkilöiden poistumismahdollisuudet ovat tavanomaista huonommat alentuneen toimintakyvyn seurauksena, laaditaan henkilöturvallisuuden (poistumis- ja pelastamisturvallisuuden) analyysi. Tässä analyysissä selvitetään kohteen asukkaiden/potilaiden mahdollisuudet itse pelastautua tulipalotilanteessa ja muiden auttajien, kuten henkilökunnan ja palokunnan, mahdollisuudet pelastaa heidät riittävän nopeasti syttyneestä huoneesta tai hoito-osastosta. Huoneistopalossa pelastettava on saatava turvaan 2 - 3 minuutissa syttymisestä ja hoito-osasto on evakuoitava enintään 15 minuutissa syttymisestä. Kohteen turvallisuusjärjestelyt, kuten suojaustaso määritellään turvallisuusanalyysin perusteella kuvan 2 mukaisesti. [A2/99Y/S1]

Suojaustason valinta turvallisuusanalyysin perusteella

Kuva 2. Suojaustason valinta turvallisuusanalyysin perusteella. Automaattisella sammutuslaitteistolla tarkoitetaan sivun 11 alaviitteessä kuvattua sammutuslaitteistoa.

Suositus 2. Poistumistiemääräysten täsmentäminen

Poistumistiemääräyksiä täsmennetään siten, että nykyistä yksityiskohtaista taulukkotoitusta käytettäisiin vain kohteissa, joissa ihmiset pystyvät itse poistumaan riittävän nopeasti turvaan tulipalotilanteessa. Mikäli asukkaiden tai potilaiden kyky itsenäiseen poistumiseen on heikentynyt, laaditaan yksilöllinen poistumis- ja pelastamisaikalaskel-

ma. Sen perusteella laaditaan suosituksessa 1. tarkoitettu henkilöturvallisuuden analyysi.

Yksilöllisen poistumis- ja pelastamisaikalaskelman laatimista helpottaisi ja yhdenmukaistaisi sosiaali- ja terveystieteiden ja pelastusviranomaisten yhteistyössä laatimat yhtenäiset laskentaperiaatteet. Niiden pohjana tulisi olla asukkaiden tai potilaiden tulipalotilanteen aikaisen toimintakyvyn ja avuntarpeen luokitus sekä henkilökunnan ja palokunnan suorittaman pelastamisen nopeus eri olosuhteissa. [A2/99Y/S2]

Suositus 3. Ilmanvaihtoa koskevien määräysten selkiyttäminen

Ilmanvaihtoa koskevia paloturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita selkeytetään siten, että savukaasujen leviäminen huoneesta toiseen estyy riittävästi hoitolaitostyyppisissä rakennuksissa palon alkuvaiheessa. [A2/99Y/S3]

7.2 Käytössä olevien kohteiden paloturvallisuus

Suositus 4. Henkilöturvallisuusanalyysin laatiminen

Käytössä olevissa kohteissa, joissa henkilöiden poistumismahdollisuudet ovat tavanomaista huonommat alentuneen toimintakyvyn seurauksena, selvitetään paloturvallisuustaso laatimalla jokaisesta kohteesta suosituksen 1 mukainen turvallisuusanalyysi. Omistaja tai toiminnanharjoittaja veloitetaan ryhtymään analyysin perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin. Analyysi liitetään osaksi pelastustoimilain edellyttämää kohteen turvallisuussuunnittelua sen riskien kartoitusta ja vaaratilanteiden vaikutusten arviointia koskevaan kohtaan. [A2/99Y/S4]

Suositus 5. Turvallisuuskulttuurin kehittäminen

Turvallisuussuunnitteluun tulee sisältyä nykyistä selkeämmin kohteen turvallisuuskulttuurin luominen ja kehittäminen, turvallisuustoiminnan organisointi, kohteen yksilöllisten riskien kartoitus, vaaratilanteiden vaikutusten arviointi sekä erityisesti henkilöstön osamistarpeiden arviointi ja tarvittavien turvallisuustietojen ja -taitojen hankkiminen ja ylläpito.

Henkilökunnan turvallisuustietojen ja -taitojen koulutukselle tulee asettaa minimivaatimukset. Koulutuksen suorittamisesta tulisi antaa erillinen dokumentti (*turvakortti*). [A2/99Y/S5]

Suositus 6. Poistumis- ja pelastusvälineiden arviointi

Poistumisessa ja pelastamisessa autettavien asukkaiden tai potilaiden pelastamisen nopeuttamiseksi tulee tutkia tähän tarkoitukseen kehitettyjen apuvälineiden käyttökelpoisuus ja hyödyllisyys tapauskohtaisesti osana riskikartoitusta. [A2/99Y/S6]

Suositus 7. Sisäisen paloturvallisuusvalvonnan pakollisuus

Henkilöturvallisuuden kannalta tärkeiden kohteiden omatoimista paloturvallisuutta tehostetaan säätämällä säännöllisesti suoritettava sisäinen paloturvallisuusvalvonta (*sisäiset palotarkastukset*) pakolliseksi. [A2/99Y/S7]

Suositus 8. Ullakon ja yläpohjan onteloiden osastointi

Käytössä olevissa vanhusten ja muiden erityisryhmien asuinrakennuksissa, joissa ullakon tai yläpohjan ontelon palo-osastointi on puutteellinen tai puuttuu kokonaan, nämä tilat osastoidaan nykyisten rakentamismääräysten vaatimustason mukaisiksi. [A2/99Y/S8]

Suositus 9. Sisustusmateriaalien paloturvallisuuden parantaminen

Sisustusmateriaalien paloturvallisuuteen kiinnitetään huomiota kaikissa vanhusten asumismuodoissa. Sisusteiden valinnalla voidaan jossakin määrin rajoittaa palon kehittymistä. Sisusteiden valintaan voidaan vaikuttaa tiedotuksella ja ainakin yhteiskunnan tukemassa asumisessa tulisi harkita myös hankintatukea sisusteiden vaihtamiseksi paloturvallisiksi. [A2/99Y/S9]

Suositus 10. Paloturvallisuuden huomioiminen vanhusten avuntarvetta määrittäessä

Sosiaali- ja terveysviranomaisten ja pelastusviranomaisten yhteistyötä kehitetään valtakunnallisesti ja paikallisesti. Paloturvallisuus tulee ottaa mukaan yhdeksi osatekijäksi jo vanhusten omatoimisen selviytymisen ja avuntarpeen ensimmäisiin arviointeihin. Paloturvallisuuden vaatimukset tulee sen jälkeen ottaa huomioon kaikissa vanhusten asumismuodoissa, kun arvioidaan heidän avuntarvettaan ja mahdollisuuksiaan selvittää kotona ja eri muotoisissa palveluasunnoissa. [A2/99Y/S10]

7.3 Pelastustoimen järjestelyt

Suositus 11. Kohdesuunnittelu ja harjoitukset kohteessa

Pelastustoiminnan kohdesuunnittelu tulee toteuttaa kaikissa niissä kohteissa, joissa asukkaiden tai potilaiden alentuneesta toimintakyvystä johtuen heidän turvallisuutensa tulipalotilanteessa edellyttää henkilökunnan ja palokunnan pelastustoimenpiteitä. Kohdesuunnitteluun kuuluu palokunnan todellisen toimintavalmiuden (kokonaistoimintavalmiusaika palon syttymisestä viimeisen pelastettavan pelastamiseen käytettävissä olevien resurssien avulla) arviointi ja sillä perusteella tehtävä pelastustoiminnan vaatimusten analysointi sekä yhteiset harjoitukset kohteen kanssa riittävän usein (esim. vähintään joka kolmas vuosi). [A2/99Y/S11]

Suositus 12. Yhteistoimintasuunnitelmien kehittäminen

Yhteistoimintasuunnitelmat ja niihin liittyvät hälytysohjeet tulee laatia kuntien pelastuslaitosten kesken riskianalyysin perusteella riittävän etupainotteisiksi ja ne tulee pitää ajan tasalla. [A2/99Y/S12]

Suositus 13. Vanhusten ja muiden erityisryhmien asuinrakennusten määrittäminen erityiskohteiksi

Kaikki vanhusten ja muiden erityisryhmien asuinrakennukset luokitellaan paloturvallisuuden kannalta erityiskohteiksi niiden nimikkeistä, henkilömääristä ja toimintamuodoista riippumatta. Näiden erityiskohteiden palotarkastukset tulee suorittaa vähintään pelastustoimilain edellyttämällä tavalla. [A2/99Y/S13]

Kuopiossa 7 päivänä toukokuuta 2002

Kari Lehtola

Seppo Männikkö

Ilmari Hartikainen

J. Kai Valonen

17.12.2001

Onnettomuustutkintakeskus

kommenttipyyntö 13.11.2001

**TURVALLISUUSTILANNE VANHUSTEN ASUMISESSA JA SUOSITUKSET SEN
 PARANTAMISEKSI**

Onnettomuustutkintakeskus on varannut sisäasiainministeriön pelastusosastolle tilaisuuden kommentoida kyseessä olevaa tutkintaselostusta. Kommenttinaan sisäasiainministeriön pelastusosasto esittää kunnioittavasti seuraavia näkökohtia.

Kaikkien erityisryhmien (vanhukset, liikunta- tai toimintarajoitteiset, lapset) asumisen palo- ja muuhun turvallisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota niin kodeissa kuin muissakin asumis- ja hoitomuodoissa. Sisäasiainministeriön näkemyksen mukaan erityisryhmien asuinturvallisuus voidaan huomioida asianmukaisen turvallisuussuunnittelun puitteissa sekä palotarkastustoiminnassa, mikäli näihin asioihin osataan kiinnittää riittävästi huomiota. Vanhustenhuollon osalta on tekeillä erilaisia laatusuosituksia, oppaita ja ohjelmia niin kunnissa kuin sosiaali- ja terveydenhuollon alan muillakin tahoilla. Näihin olisi tärkeätä sisällyttää aineistoa asumisen turvallisuudesta – turvallisen asumisen luomisesta ja turvallisuuden ylläpitämisestä – riippumatta siitä mistä asumis- tai hoitomuodosta on kyse.

Henkilöturvallisuusanalyysin laatiminen

Sisäasiainministeriön mielestä henkilöturvallisuusanalyysi on hyvä ja toimiva väline, joka johtaa turvallisuustason järkevään arviointiin. Velvoite henkilöturvallisuusanalyysin laatimiseen käytössä olevissa kohteissa on mahdollista sisällyttää pelastustoimen lainsäädäntöön osaksi turvallisuussuunnitelmaa. Analyysin laatimisvelvoite olisi toiminnanharjoittajalla, joka toimittaisi analyysin pelastusviranomaisille. Jotta järjestelmä toimisi, tulisi vastaavan velvoitteen löytyä suosituksen 1 mukaisesti myös rakentamismääräyksissä uudisrakennuksia koskien. Vaatimus analyysin tekemisestä tulisi sisällyttää rakentamismääräyksiin, joista nykyisin määrittyvä tarvittavan suojaustason vähimmäisvaatimus (E1). Suojaustasovaatimuksia tulisi selkeyttää, jotta henkilöturvallisuusanalyysin perustuminen suojaustasoa koskeviin vaatimuksiin tulisi riittävän selkeästi näkyviin. Rakentamismääräykset ja varsinkin niiden soveltamiskäytäntö tulisi saada sellaiseksi, että turvallisuusvaatimukset määrittyvät kohteessa harjoitettavan toiminnan turvallisuuden perusteella turvallisuusanalyysin mukaisesti.

Poistumistiemääräysten täsmentäminen

Poistumistiemääräysten täsmentäminen on tarpeellista. Yhtenäisten laskentaperiaatteiden luominen toimisi työvälineenä henkilöturvallisuuden analyysissa.

Turvallisuuskulttuurin kehittäminen

Vanhusten asumisen turvallisuuden kehittämisessä on tärkeätä saada kaikki osapuolet ymmärtämään vanhusten asumiseen ja hoitoon liittyvät paloturvallisuuskysymykset. Paloturvallisuuteen liittyvien riskien esilletuomisessa ja eri tahojen tietotaidon lisäämisessä

pelastustoimella on selkeä tehtävä. Ratkaisujen hakemisessa ja toteuttamisessa sen sijaan tulisi olla mukana kaikki keskeiset tahot, jotta toimenpiteet voisivat olla vaikutuksiltaan riittäviä. Sisäasiainministeriön mielestä koko viranomaiskentän yhteistyötä tarvitaan turvallisuuskulttuuriajattelun kehittämisessä sekä toteuttamisessa. Keskeisenä turvallisuuskulttuurin kehittämisen keinoina viranomaisnäkökulmasta voi nähdä turvallisuuskulttuurille myönteisten päätösten erityisen huomioinnin sekä erityisesti hyvän yhteistyön yli toimialarajojen.

Sisäisen paloturvallisuusvalvonnan pakollisuus

Sisäasiainministeriön mielestä säännöllinen sisäinen paloturvallisuusvalvonta saavuttaa parhaimmat tulokset, kun toiminnanharjoittajat ja asukkaat kokevat sen tärkeäksi turvallisuutta ylläpitäväksi toimenpiteeksi. Sisäisten palotarkastusten määrääminen osaksi pakollista turvallisuussuunnittelua tulee kuitenkin selvittää.

Vanhusten ja muiden erityisryhmien asuinrakennusten määrittäminen erityiskohteiksi

Palotarkastuskohteiden määrittäminen on tältä osin nykyisin kuntien vastuulla oleva asia. 1.10.2001 uusitussa sisäasiainministeriön palotarkastusohjeessa on jo otettu esille palotarkastustarpeeseen vaikuttavana tekijänä muun muassa asukkaiden omatoimisen pelastautumisen mahdollisuudet. Palotarkastustoiminnan ja sitä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus on käynnistymässä ja asia tulee myös siinä yhteydessä käsiteltäväksi.

Sisäasiainministeriö pitää tutkintaselosteen seitsemännen pääluvun suosituksia pääosiltaan kannatettavia ja toteuttamiskelpoisina. Suositusten toimeenpano ei useimmilta osin välttämättä edellytä säädösmuutoksia. Tutkintaselosteen suositusten noudattamisella on mahdollista edistää merkittävästi paloturvallisuuskysymysten ymmärtämystä sekä parantaa vanhusten asumisen turvallisuutta.

Pelastusylijohtaja

Pentti Partanen

Ylitarkastaja

Vesa-Pekka Tervo

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ
Sosiaali- ja terveysterveyspalveluosasto

LAUSUNTO

28.12.2001

246/04/2001

Onnettomuustutkintakeskus
Kari Lehtola
Yrjönkatu 36
00100 Helsinki

Asia **LAUSUNTO PALOTURVALLISUUSTILANTEESTA VANHUSTEN ASUMIS-
SESSA JA NIIHIN LIITTYVISTÄ SUOSITUKSISTA**

Sosiaali- ja terveysministeriön sosiaali- ja terveysterveyspalveluosasto sekä ministeriön valmiusyksikkö ovat perehtyneet Maaningan ja seitsemäntoista muun palvelutalon palon johdosta laadittuihin suosituksiin paloturvallisuuden parantamiseksi. Ministeriö pitää raporttia selkeänä ja hyvänä. Selostuksessa on laajasti kartoitettu ikäihmisten asumiseen liittyviä paloturvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Onnettomuustutkintakeskus on myös antanut keskeisiä suosituksia, joiden avulla paloturvallisuutta voidaan parantaa ikäihmisten asumisessa.

Suosituksiin sosiaali- ja terveysministeriö ministeriö lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

1. Henkilöturvallisuusanalyysin laatiminen

Ministeriö kannattaa poistumis- ja pelastamisturvallisuuden analysoimista tilanteissa, jolloin palvelutaloissa tai –yksiköissä asuu henkilöitä, joilla on alentunut toimintakyky. Kartoitus tulisi tehdä huolella ja siinä tulisi erityisesti ottaa huomioon ikäihmisen tai vammaisen henkilön terveys ja toimintakyky sekä niiden nopeat muutokset. Turvallisuussuunnitelmat tulee myös päivittää riittävän usein, ainakin kerran vuodessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asumisyksiköissä asuu henkilöitä joiden toimintakyky on hyvin erilainen. Fyysisen toimintarajoitteen lisäksi aisti- ja kehitysvammat sekä mielenterveysongelmat saattavat vaikuttaa henkilön selviytymiseen ja käyttäytymiseen esimerkiksi tulipalon sattuessa. Tästä syystä yleiset paloturvallisuusmääräykset eivät yksin riitä, vaan tulee myös huomioida yksikön toiminnallinen paloturvallisuus.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto hyväksyivät toukokuussa 2001 ikäihmisten hoitoa ja palveluja koskevan laatusuosituksen. Laatusuositus tarjoaa kunnille välineen turvallisten ja laadukkaiden palvelujen suunnittelun ja toteuttamisen pohjaksi. Suosituksessa lähdetään siitä, että laadukkaat palvelut edellyttävät riittävästi koulutettua henkilökuntaa. Henkilöstön tarve täytyy arvioida kulloinkin erikseen ja siihen vaikuttavat monet eri tekijät, kuten asiakkaiden toimintakyky ja avuntarve, eri työvuorot sekä toimintayksikön koko, rakenteellinen toimivuus ja paloturvallisuus.

Postiosoite: PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
Käyntiosoite: Meritullinkatu 8 Helsinki

Puhelin: (09) 1601
Suorapuhelin: 160 4135
Telekopio: (09) 160 3816

Sähköposti:
viveca.rrhenius@stm.vn.fi
X400:

Laatusuosituksen liitetaulukossa 5 on esitetty henkilöstön mitoitusesimerkkejä 25-paikkaiselle laitososastolle. Ero taulukon mukaisessa hyvän ja välttävän henkilöstömitoituksen välillä on yövuorossa kaksinkertainen. Henkilöstön tarvetta määrittäessä tulisi ottaa huomioon asiakkaiden toimintakyky ja avuntarve. Jos asiakkaat ovat hyvin huonokuntoisia ja dementoituneita, välttävä henkilöstömitoitus voi olla riittämätön. Palveluasumiselle on myös erikseen asetettu henkilöstön mitoitustavoitteita taulukossa 4.

Huonokuntoisten ja dementoituneiden henkilöiden hoitoyksiköissä henkilöstön määrän lisäksi tulee kiinnittää huomiota siihen, miten palotilanteessa riittävä apu saadaan pikaisesti paikalle. Toimintatavat ja -käytännöt tulisi huolellisesti suunnitella etukäteen. Erityisesti syrjäseuduilla voitaisiin kehittää ”vapaapalokunta-aatteen” soveltamista ikäihmisten asumisessa, jolloin mahdollinen hälytys ohjattaisiin ennalta sovitulla tavalla lähistöllä asuville henkilöille tai lähellä sijaitsevaan paikkaan, jossa on päivystys.

2. Ilmanvaihtoa koskevien määräysten selkiyttäminen

Palokaasujen leviämisen estämiseen tulisi suosituksen esityksen mukaisesti kiinnittää huomiota myös muualla kuin laitosmaisissa olosuhteissa. Palonestojärjestelmät puolestaan vähentävät tehokkaasti vahinkoja. Erityisesti rakennuskustannuksiltaan kohtuullisten paloa rajoittavien järjestelmien käyttöönottoa tulisi pyrkiä tukemaan. Tutkintaselostuksessa puhutaan sprinklauksesta yleisnimikkeellä. Markkinoilla on kuitenkin erilaisia sprinklausjärjestelmiä, mikä tulisi ohjeistusta laadittaessa ottaa huomioon tapauskohtaisesti tarpeettoman vaativien ratkaisujen välttämiseksi. Hyvänä voitaneen pitää järjestelmää, joka takaa tietyn ajan pelastautumiselle ja palokunnan saapumiselle.

3. Poistumis- ja pelastusvälineiden arviointi

Ministeriö kannattaa suosituksen ehdotusta, jonka mukaan osana henkilöturvallisuusanalyysiä selvitetään tapauskohtaisesti poistumisessa, pelastautumisessa ja pelastustyössä tarvittavat apuvälineet. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota alkusammutuskaluston monipuolistamiseen ja apuvälineiden helppoon saatavuuteen, jolloin liikuntarajoitteisia henkilöitä voidaan nopeasti siirtää pois palon sattuessa.

4. Paloturvallisuuden parantaminen

Asuintalon palo alkaa usein keittiöstä, sähkölaitteista (esim. televisiosta) tai vuoteessa tupakoinnin seurauksena. Palvelutaloihin olisi onnettomuuksien välttämiseksi hyvä asentaa lieden sähkövirran automaattinen katkaisujärjestelmä. Palvelutaloissa tulisi edistää palamattomien televisioiden käyttöä, joita on markkinoilla useimmissa Euroopan maissa. Palamattomia tai huonosti syttyviä vuodevaatteita ja tekstiilejä löytyy myös markkinoilta.

5. Palo- ja pelastusharjoitukset

Suosituksessa todetaan, että harjoituksia tulisi pitää riittävän usein, esimerkiksi vähintään joka kolmas vuosi. Kohdesuunnittelussa tulisi kuitenkin varmistaa, ettei harjoituksista aiheudu ahdistuneisuutta tai väärinkäsitystä huonokuntoisille ja dementoituneille vanhuksille.

6. Vanhusten ja muiden erityisryhmien asuinrakennusten määrittäminen erityiskohteiksi

Suosituksessa ehdotetaan, että kaikki vanhusten ja muiden erityisryhmien asuinrakennukset luokitellaan paloturvallisuuden kannalta erityiskohteiksi niiden nimikkeistä, henkilöstömääristä ja toimintamuodoista riippumatta. Näiden erityiskohteiden palotarkastukset tulee suorittaa vähintään pelastustoimilain edellyttämällä tavalla.

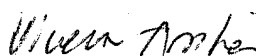
Hoitoyksiköiden kategorinen luokittelu yllämainitulla tavalla voi sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan osoittautua vaikeaksi. Sen sijaan yksikkökohtainen henkilöturvallisuusanalyysi, jossa otetaan huomioon asukkaiden toimintakyky sekä rakennuksen rakenteelliset ja toiminnalliset edellytykset antaa hyvän lähtökohdan paloturvallisuuden edistämiseksi. Tällä hetkellä rakennusten ominaisuudet määritetään ja niiden vaatimukset asetetaan teoreettisen käyttötarkoituksen perusteella, vaikka rakennuksille myöhemmin sallitaan käyttötarkoitukseen poikkeava käyttö. Myös rakennuksen toimintaan liittyvä käsitteistö vaihtelee. Esimerkiksi palveluasuminen käsittää erilaisia asumismuotoja sosiaalisin perustein tapahtuvan vuokra-asumisen ja vanhusten sekä vammaisten ympärivuorokautisen hoidon välillä. Huonokuntoisia vanhuksia asuu lisääntyvässä määrin myös aivan tavallisissa asuintaloissa. Siten tulisi miettiä, miten toimintarajoitteiset henkilöt tulisi ottaa huomioon vanomaistenkin asuinrakennusten turvallisuussuunnittelussa.

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä tukintaselostukseen ja siihen liittyvistä suosituksista ja osallistuu mielellään ikäihmisten ja vammaisten palveluasuntojen paloturvallisuutta koskevien suositusten toimeenpanoon yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Osastopäällikön sijainen,
hallitusneuvos

Jouko Narikka

Ylitarkastaja

Viveca Arrhenius

14.12.2001

11/6212/2001

Onnettomuustutkintakeskus
 Yrjönkatu 36
 00100 Helsinki

Viite Kirjeenne 13.11.2001
 Hänvisning

Asia Maaningan vanhustentalon palon
 Ärende tutkintaselostus osa III

Ympäristöministeriölle on yhtenä turvallisuudesta vastaavana viranomaisena varattu tilaisuus antaa lausuntonsa asiakohdassa mainitusta tutkintaselostuksesta. Ympäristöministeriö esittää selostuksesta ja siihen sisältyvistä turvallisuussuosituksista käsityksensä seuraavan.

Tutkintaselostus on laadittu huolella. Siihen on koottu tärkeää taustatietoa vanhusten asumisen nykyisestä ja tulevasta tilanteesta. Tiedon perusteella on nähtävissä, että paloturvallisuutta parantavia toimenpiteitä tarvitaan. Niitä on saatava aikaan yhteistyönä eri viranomaisten ja muiden asiaan liittyvien tahojen kanssa. Käytävissä olevat keinot turvallisuuden parantamiseen ovat erilaiset riippuen mm. siitä, onko kyse asumisesta vai laitoshoidosta tai onko kyseessä uudisrakennus vai jo käytössä oleva kohde.

Turvallisuussuosituksissa korostetaan yhteistyötä ja turvallisuuskulttuurin aikaan saamista. Eri osapuolet, joiden toimilla on vaikutusta turvallisuuteen, toimivat yhteistyössä riittävän turvallisuustason aikaan saamiseksi. Tällainen lähestymistapa on uuden tyyppisen toiminnallisen paloturvallisuussuunnittelun mukainen ja kannatettava.

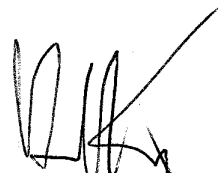
Kohdassa 7.1 esitetyt suositukset koskevat rakentamista ja liittyvät suoraan Suomen rakentamismääräyskokoelman määräyksiin ja ohjeisiin. Henkilöturvallisuusanalyysin laatiminen ja poistumismääräysten täsmentäminen liittyvät määräyskokoelman osaan E1, Rakennusten paloturvallisuus, Määräykset ja ohjeet, 1997. Ilmanvaihdon paloturvallisuutta koskeva suositus liittyy määräyskokoelman osaan E7, Ilmanvaihtolaitosten paloturvallisuus, Ohjeet 1980.

Määräykset ja ohjeet E1 ovat parhaillaan uudistettavana. Niihin ollaan sisällyttämässä materiaalien palo-ominaisuuksia koskevat eurooppalaiset luokitukset. Turvallisuussuosituksien sisällytetään uuteen ehdotukseen, joka lähetetään lausunnon lopulla. Asiaan on kiinnitetty huomiota myös rakennussuunnittelua koskevien määräysten A2 uudistamisen yhteydessä.

Myös ohjeet E7 ovat uusittavina. Suosituksen mukainen kohta on jo sisällytetty ohje-
ehdotukseen. Uudet ohjeet E7 annetaan vuoden 2002 aikana.

Tutkintaselostuksen kohtaan 7.1 sisältyy suositus, jonka mukaan ullakoiden ja yläpohjan
onteloiden osastointi pitäisi toteuttaa myös olemassa olevassa rakennuskannassa nykyisten
määräysten mukaisesti. Maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuva järjestelmä ei anna
mahdollisuuksia taannehtiviin, olemassa olevaa rakennuskantaa koskeviin vaatimuksiin silloin,
kun toimenpiteelle tai toiminnan muutokselle ei tarvita rakennuslupaa. Yhteistyössä muiden
tahojen kanssa haetaan kuitenkin keinoja, joilla suosituksen mukaista paloturvallisuuden
parantamista voidaan edistää.

Rakennusneuvos

Heikki Aho

Paloturvallisuusinsinööri

Pirjo Kurki

1212/90/2001

T. Karjalainen/eg

12.12.2001

Onnettomuustutkintakeskus
Yrjönkatu 36
00100 HELSINKI

Lausuntopyyntöne 14.11.2001

Lausunto tutkintaselostuksesta "Turvallisuustilanne vanhusten asumisessa ja suositukset sen parantamiseksi"

Onnettomuustutkintakeskuksen laatima tutkintaselostusluonnos turvallisuustilanteesta vanhusten asumisessa ja suositukset sen parantamiseksi tuo selkeästi esille vanhusten asumisen paloturvallisuuden keskeiset vaatimukset.

Suomen Kuntaliitto kannattaa vanhusten asumisen paloturvallisuuden parantamista luonnoksessa esitetyn mukaisena kokonaisuutena, jonka osatekijöinä ovat kohteen rakenteellinen paloturvallisuus, siellä harjoitettavan toiminnan paloturvallisuus sekä palokunnan pelastus- ja sammutustoiminta. Samalla on painotettava omatoimisen varautumisen merkitystä paloturvallisuuden parantamisessa.

Suomen Kuntaliitto hyväksyy luonnokseen sisältyvät turvallisuussuositukset ja korostaa seuraavien näkökohtien merkitystä suositusten toimeenpanossa.

Onnettomuuksien ennaltaehkäiseminen

Tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ennalta ehkäiseminen on keskeistä turvallisuustyötä. Tämä vuoksi Suomen Kuntaliitto esittää, että suositusluonnosten toimeenpanossa ympäristöministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäasiainministeriön tulee osoittaa riittävästi määrärahaa tutkimustoimintaan, jonka avulla löydetään sisältö, keinot ja toimintamallit tulipalojen ja muiden onnettomuuksien estämiseen vanhusten asumisessa. Rakenteellisen paloturvallisuuden edistämisen lisäksi uudisrakentamisessa ja korjausrakentamisessa tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota kotitalouksissa olevan sähköverkon ja -laitteiden laatuun sekä käytön turvallisuuteen. Tästä esimerkkinä voidaan mainita televisiopalot. Onnettomuusselosteiden ja muun tiedon kautta tulleet viat ja ongelmat tulisi saattaa käyttäjien, laitevalmistajien ja niiden valvonnan vastaavien viranomaisten tietoon ja huomioitavaksi, jotta onnettomuuksilta voitaisiin välttyä.

Mikäli vanhusten asuntorakennuksissa havaitaan merkittäviä rakenteista, materiaaleista tai laitteista johtuvia puutteita, joiden poistaminen mer-

kitsee huomattavia kustannuksia, kuten ullakkotilojen osastointeja, sprinklausjärjestelmien rakentamista sekä muuta rakennuksen huomattavaa turvallisuus- ja suojaustason kohottamista, tulisi valtion osoittaa näiden suunnittelua ja rakentamista varten riittävät määrärahat valtion talousarviossa. Huomattava osa vanhusten asunnoista on kuntien, yhdistysten tai muiden vuokranantajien omistamia vuokra-asuntoja tai omistusasuntoja. Vuokralaisilla ja rakennusten omistajilla ei ole käytännössä taloudellisia mahdollisuuksia paloturvallisuuden kannalta tarpeelliseen korjausrakentamiseen. Lisäksi ikääntyneen väestön määrä koko maassa kasvaa voimakkaasti lähivuosina.

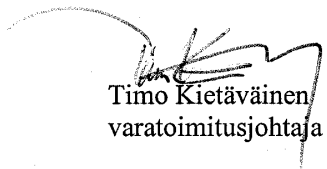
Nykyisin erityisperusteltuja määrärahoja on varattu esimerkiksi koulujen perusparannuksiin. Saman periaatteen mukaisesti vanhusten asuntojen edellä mainittujen puutteiden ja turvallisuusriskien poistamiseen tulisi valtion talousarviossa osoittaa riittävät erityismäärärahat.

Turvallisuuskulttuurin kehittäminen

Suomen Kuntaliitto korostaa hyvän turvallisuuskulttuurin kehittämistä, joka tapahtuu vanhusten asuntojen riskien kartoituksella, vaaratilanteiden vaikutusten arvioinnilla sekä koulutuksen avulla. Eri ministeriöiden toimista ja yhteistyöllä tulisi tuottaa hyvää turvallisuuskulttuuria edistävää koulutusta ja neuvontapalveluja sekä informaatio-ohjausta tulipalojen ennalta ehkäisystä vanhustyöstä käytännössä vastaaville tahoille.

Vuoden 2004 alusta toteutuva alueellinen pelastustoimi pystyy osaltaan entistä paremmin vastaamaan yhteistoimintasuunnitelmien laatimisesta pelastuslaitosten ja eri viranomaisten kesken, tulipalojen ja onnettomuuksien ennaltaehkäisystä, ja palotarkastustoiminnasta sekä käytännön pelastustoiminnasta.

SUOMEN KUNTALIITTO

Timo Kietäväinen
varatoimitusjohtaja

Leena Karessuo
yksikön päällikkö,
yhdyskunta, tekniikka ja ympäristö